

УДК 347.919.7+951

ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ СУДОВИХ РІШЕНЬ У СПРАВАХ ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Підченко Ю.О.,
аспірант кафедри цивільного права і процесу
Національна академія внутрішніх справ

Наукова стаття присвячена простеженню еволюції правового регулювання інституту судових рішень у справах окремого провадження. У результаті аналізу наукової доктрини та цивільного процесуального законодавства України виокремлено етапи еволюції правового регулювання інституту судових рішень у справах окремого провадження.

Ключові слова: судові рішення, рішення суду, ухвали суду, окреме провадження, еволюція, правове регулювання.

Научная статья посвящена эволюции правового регулирования института судебных решений по делам особого производства. В результате анализа научной доктрины и гражданского процессуального законодательства Украины выделены этапы эволюции правового регулирования института судебных решений по делам особого производства.

Ключевые слова: судебные решения, решения суда, определения суда, особое производство, эволюция, правовое регулирование.

Pidchenko Y.O. EVOLUTION OF LEGAL REGULATION OF THE INSTITUTE OF COURT DECISIONS IN CASES OF SEPARATE PROCEEDING

The scientific article is devoted to the tracing of the evolution of the legal regulation of the institute of court decisions in cases of separate proceeding. As a result of the analysis of scientific doctrine and civil procedural legislation of Ukraine, the stages of the evolution of the legal regulation of the institution of court decisions in cases of separate proceeding are singled out.

Key words: court decisions, decisions of court, court rulings, separate proceeding, evolution, legal regulation.

Постановка проблеми. Судові рішення – це акти правосуддя в справі, які ґрунтуються на встановлених у судовому засіданні фактах і застосуванні норм матеріального та процесуального права [1, с. 402]. Будучи правозастосовними актами, судові рішення характеризуються деякими їхніми властивостями, як-от: 1) мають індивідуальний характер і конкретних адресатів; 2) постановляються й ухвалюються виключно органами судової влади; 3) є юридичними фактами, що приводять до виникнення, зміни чи припинення праввідносин [2, с. 468].

Як і в будь-якому іншому виді цивільного судочинства, судові рішення ухвалюються та постановляються судом у справах окремого провадження, яке, відповідно до ч. 7 ст. 19 Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) України, призначене для розгляду справ про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав та інтересів особи або створення умов для здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав, або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав.

Ступінь розробленості проблеми. Наукові погляди на проблему правового регулювання інституту судових рішень відображені в дослідженнях таких українських науковців, як: С.С. Бичкова, Ю.В. Білоусов, К.В. Гусаров, В.В. Комаров, Д.Д. Луспеник, Ю.Д. Притика, Г.В. Чурпіта, С.Я. Фурса та ін. Водночас зазначені процесуалісти здебільшого досліджували інститут судових рішень, ухвалених у справах позовного провадження,

і залишали поза увагою еволюцію його правового регулювання. Отже, проблемні аспекти, пов'язані з періодизацією еволюції правового регулювання інституту судових рішень, ухвалених у справах окремого провадження, залишаються малодослідженими і потребують наукового розроблення, що і становить мету статті.

Виклад основного матеріалу. Безперечним є той факт, що особливості правового регулювання інституту судових рішень, ухвалених у справах окремого провадження, зумовлені специфікою правового регулювання інституту окремого провадження як одного з видів непозовного цивільного судочинства. Тому для простеження еволюції правового регулювання інституту судових рішень, ухвалених у справах окремого провадження, звернемо свій погляд на еволюцію правового регулювання процесуальної форми зазначеного виду непозовного цивільного судочинства.

Спершу необхідно зазначити, що спрощені способи вирішення цивільних правових колізій були розроблені в результаті тривалого історичного розвитку. Ще в Стародавньому Римі поряд зі звичайними цивільними процесуальними процедурами застосовувалися особливі форми судового захисту порушеного права, які були модифікаціями адміністративного впливу. Однією з таких форм були інтердикти – консульські або преторські накази, якими державна влада втручалася в цивільні праввідносини. Консул (претор) проводив спеціальне розслідування (*causa cognitio*) і, якщо визнавав, що є будь-яке порушення,

наказував порушнику виконати імперативний безумовний припис, наприклад, повернути річ. Проте поступово внаслідок збільшення кількості справ претори припинили проводити розслідування щодо встановлення фактичного складу, й інтердикти стали видаватися без перевірки конкретних обставин у вигляді умовного розпорядження. Це значно збільшило ефективність захисту цивільних прав, що в окремих випадках зумовило заміну позовів інтердиктами [3, с. 324].

На терені українських земель історія спрощення судових процедур бере початок з XIV – XV ст. У цей період в Московському царстві, до складу якого входила частина східних українських земель, застосовувалися так звані безсудні грамоти. Найповніші відомості про значення і порядок видачі безсудних грамот, як і будь-яких інших судових документів, містяться в Царському судобнику 1550 р. Відповідно до нього, безсудні грамоти видавалися як доказ або для охорони прав тієї сторони, яка з'явилася до суду, за умови неявки іншої сторони. Дяк, який видавав безсудну грамоту, мав переконатися в тому, що призначений термін розгляду справи вже минув, і, щонайпізніше на сьомий день після його настання, він наказував піддячому написати безсудну грамоту, в якій зазначалося, що сторона, яка не з'явилася в обумовлений термін до суду, втратила своє право (для позивача) або обвинувачується (для відповідача) [4, с. 12].

Надалі в результаті судової реформи 1864 р. в Російській імперії ухвалений Статут цивільного судочинства, який спочатку передбачав лише позовний порядок здійснення правосуддя в цивільних справах. Проте вже через короткий час були зроблені протилежні кроки: статут був доповнений книгою IV «Судочинство охоронне». Таке рішення мотивувалося тим, що необхідно визначити, крім спірного (позовного) порядку судочинства, і правила неспірного, або охоронного порядку [5, с. 669].

Відповідно до «Высочайшего утверждения» від 11 жовтня 1865 р., зазначений Статут доповнений нормами про провадження безспірних стягнень за грошовими зобов'язаннями, що не забезпечені заставою або закладом. Стягнення за такими зобов'язаннями забезпечувалося силами самого поліцейського управління шляхом накладення заборони або арешту рухомого майна залежно від вказівки позивача [4, с. 18].

Варто погодитися з висловленою в юридичній літературі думкою про те, що, вочевидь, перші нормативно-правові акти, які регламентували на території України порядок здійснення окремого провадження, заклали основи правового регулювання непозовного цивільного судочинства [6, с. 14–15]. Прототипом окремого провадження були спрощені судові процедури (безсудний осуд сторони, спонукальне виконання, видача платіжного наказу, провадження за вексельними позовами тощо) і відповідні їм види судових рішень (безсудні грамоти, судові накази, накладення заборони або арешту рухомого майна тощо).

За української державності 1917–1918 рр. цивільне судочинство здійснювалося у фор-

мах, що передбачалися процесуальним законодавством попередніх режимів. Однак відповідні законодавчі акти діяли з урахуванням нових політичних умов і обставин державного устрою. У зв'язку із цим у ті часи спрощені судові процедури в цивільних справах могли застосовуватися в Українській Народній Республіці на підставі російського процесуального законодавства, а на західних українських землях – австрійського Статуту цивільного судочинства 1895 р. [4, с. 24–25].

Наступний етап правового регулювання інституту судових рішень, ухвалених у справах окремого провадження, пов'язаний з ухваленням кодифікованих актів Української Радянської Соціалістичної Республіки (далі – УРСР), першим з яких став Цивільний процесуальний кодекс (далі – ЦПК) УРСР 1924 р. Відповідно до ЦПК УРСР 1924 р., непозовне цивільне судочинство дістало правову регламентацію в процесуальній формі «окремих проваджень». Ч. 3 ЦПК УРСР 1924 р. «Окремі провадження» регулювала порядок розгляду таких справ, в яких відсутній спір про право цивільне між сторонами і є одноосібне звернення до суду за встановленням певних правовідносин або визнанням наявності тих чи інших прав. Водночас до окремого провадження були віднесені справи про: видачу судових наказів; депозит; розпорядження судом майном померлих; видачу дозволу на звернення безспірним порядком стягнень на поточні рахунки і вклади в кредитних установах; встановлення обставин, від яких залежить виникнення публічних прав громадян; звільнення від військової служби за релігійними переконаннями; за скаргами на дії нотаріусів [6, с. 16]. За результатами розгляду таких справ суд видавав судовий наказ або ухвалював рішення.

1929 р. ухвалений ще один кодифікований нормативно-правовий акт – новий ЦПК УРСР. Варто зазначити, що в ЦПК УРСР 1929 р. інститут окремого провадження, а отже, судових рішень, які ухвалювалися в даному виді цивільного судочинства, не зазнав істотних змін. Процесуальні новели того часу стосувалися здебільшого розширення переліку справ, які підлягали розгляду таким порядком.

8 грудня 1961 р. в Союзі Радянських Соціалістичних Республік (далі – СРСР) ухвалено Основи цивільного судочинства СРСР і союзних республік, які серед інших видів цивільного судочинства (позовного провадження та провадження в справах, що виникають з адміністративно-правових відносин) регламентували й окреме провадження як один із його непозовних видів (ч. 2 ст. 1). Що стосується судових рішень, то, відповідно до Основ цивільного судочинства СРСР та союзних республік 1961 р., під час розгляду справ окремого провадження, а також за його результатами суд мав право ухвалити, відповідно, судові рішення у формі ухвал або рішень суду.

Як слушно зазначається в юридичній літературі, подальша еволюція цивільного процесуального законодавства України ознаменувалася ухваленням 18 липня 1963 р. ЦПК УРСР. Цей Кодекс, як і його «правопо-

передник», також передбачав розгляд цивільних справ порядком трьох видів цивільного судочинства: позовного провадження; провадження в справах, що виникають з адміністративно-правових відносин, та окремого провадження (ч. 2 ст. 1). Специфікою процесуальної форми розгляду справ окремого провадження як єдиного регламентованого на той час виду непозовного цивільного судочинства законодавець називав: особливий суб'єктний склад осіб, які беруть участь у справі (ч. 2 ст. 255 ЦПК УРСР 1963 р.), відсутність спору про право (ч. 3 ст. 255 ЦПК УРСР 1963 р.), розгляд більшості таких справ суддею одноособово (ч. 4 ст. 255 ЦПК УРСР 1963 р.) [6, с. 19].

Окремо варто зупинитися на інституті судових рішень, який регулював ЦПК УРСР 1963 р. Як було визначено в ст. ст. 202–216, 232 ЦПК УРСР 1963 р., під час розгляду і вирішення цивільних справ суд мав право ухвалити одне з таких судових рішень: ухвалу або рішення. Водночас ухвалами судом вирішувалися питання, пов'язані з рухом справи в суді першої інстанції, різні клопотання та заяви осіб, які беруть участь у справі, питання про відкладення розгляду справи, про зупинення або закриття провадження в справі, залишення заяви без розгляду (ч. 1 ст. 232). Рішення ж суду постановлялося за результатами розгляду справи (ст. 202–1).

Отже, як випливає з аналізу норм ЦПК УРСР 1963 р., під час розгляду справ окремого провадження суд був уповноважений, як і в інших видах цивільного судочинства, як на постановлення ухвал, так і на ухвалення рішень суду. Водночас особливістю правового регулювання інституту рішень суду в справах окремого провадження в ЦПК УРСР 1963 р. стала детальна правова регламентація змісту резолютивної частини, порядку виконання та скасування рішень суду, які могли ухвалюватися в певних категоріях справ.

Так, наприклад, ч. 1 ст. 275 ЦПК УРСР 1963 р. визначала зміст резолютивної частини рішення суду про встановлення факту, що має юридичне значення. У резолютивній частині рішення суду, ухваленого у відповідній категорії цивільних справ, згідно з указаною нормою, суд мав зазначити: факт, встановлений судом, мету його встановлення, а також докази, на підставі яких суд встановив цей факт. Ще в одній нормі (ч. 1 ст. 260) ЦПК УРСР 1963 р. законодавець визначив, що рішення суду про визнання громадянина обмежено дієздатним чи недієздатним після набрання ним чинності надсилається органів опіки та піклування. Воно є підставою для призначення обмежено дієздатному піклувальника, а недієздатному – опікуна.

У ч. 2 цієї ж статті ЦПК УРСР 1963 р. законодавець регламентував порядок скасування рішення суду про визнання громадянина обмежено дієздатним чи недієздатним. А саме: скасування обмеження дієздатності громадянина, який припинив зловживання спиртними напоями або наркотичними засобами, здійснювалося рішенням суду за заявою самого громадянина, його піклувальника або установ, організацій і осіб, зазначе-

них у ст. 256 ЦПК УРСР 1963 р., а також за власною ініціативою суду.

Аналогічні положення щодо законодавчої регламентації змісту резолютивної частини, порядку виконання та скасування рішень суду, які ухвалювалися в певних категоріях справ окремого провадження, знаходимо й в інших нормах ЦПК УРСР 1963 р. (ч. ч. 3–4 ст. 260, ч. 2 ст. 264, ст. 265, ст. 265–5, ст. 270, ч. 2 ст. 275, ст. 283, ст. 288).

Поряд із детальною правовою регламентацією рішень суду законодавець УРСР не залишив поза увагою і другий вид судових рішень, які ухвалювалися на той час у справах окремого провадження, – ухвали суду. Зокрема, об'єктом правового регулювання є ухвали, які постановлялися судом за наслідками розгляду заяви про визнання цінного папера недійсним і про відновлення прав на втрачений цінний папір. Згідно зі ст. 278 ЦПК УРСР 1963 р., після одержання відповідної заяви суддя мав постановити ухвалу, якою: 1) зобов'язати зробити публікацію про виклик держателя цінного папера до районного (міського) суду; 2) заборонити установі, яка видала цінний папір, провадити видачу вкладу або облігацій за втраченим цінним папером.

Аналіз наведених правових норм дає підстави стверджувати, що в ЦПК УРСР 1963 р. інститут судових рішень у справах окремого провадження вперше в еволюції його правового регулювання набув специфіки цивільної процесуальної форми, що виявилася в деталізації змісту, порядку виконання та скасування судових рішень, які ухвалювалися в певних категоріях відповідних справ. Наявність такої специфіки, на наш погляд, зумовлена юридичною природою окремого провадження як виду непозовного цивільного судочинства, метою якого є встановлення наявності чи відсутності деяких юридичних фактів.

Подальша еволюція правового регулювання інституту судових рішень у справах окремого провадження ознаменувалася ухваленням 18 березня 2004 р. нового ЦПК України.

До одного з основних здобутків ЦПК України 2004 р., безперечно, варто віднести те, що вперше за всю еволюцію правового регулювання інституту окремого провадження на рівні кодифікованого нормативно-правового акта набула правової регламентації дефініція зазначеного виду цивільного судочинства. А саме, у ч. 1 ст. 234 ЦПК України 2004 р. окреме провадження визначено як вид непозовного цивільного судочинства, у порядку якого розглядаються цивільні справи про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав та інтересів особи або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав, або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав.

Що стосується судових рішень у справах окремого провадження, то ЦПК України 2004 р. став «правонаступником» майже всіх правових норм ЦПК УРСР 1963 р., які визначали зміст резолютивної частини, порядок виконання та скасування рішень суду, які ухвалювалися в певних категоріях справ. Проте, враховуючи той факт, що коло цивільних

справ, які підлягали розгляду порядком окремого провадження відповідно до ЦПК України 2004 р., значно розширилося, відповідно збільшилася і кількість правових норм, які регулювали дані правовідносини. А саме: ЦПК України 2004 р. додатково встановив особливості змісту, виконання (скасування) рішень суду в справах про: надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності (ст. 245); передачу безхазяйної нерухомої речі в комунальну власність (ст. 273); визнання спадщини від умерлої особи (ст. 278); надання особі психіатричної допомоги примусовим порядком (ст. 282); примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу (ст. 286); розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб (ст. 290); про розірвання шлюбу (ч. 8 ст. 235).

Зазнав певних змін і інститут судових ухвал. ЦПК України 2004 р. поряд з ухвалами, якими вирішувалися питання щодо руху справи в суді першої інстанції, встановив, що в справах окремого провадження шляхом постановлення суду: визначає підсудність справ про обмеження цивільної дієздатності чи визнання недієздатним громадянина України, який проживає за її межами, про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності, а також про встановлення факту, що має юридичне значення, за заявою громадянина України, який проживає за її межами (ч. 2 ст. 236, ч. 2 ст. 242, ч. 2 ст. 257); у виняткових випадках, коли особа, щодо якої відкрито провадження, явно ухиляється від проходження експертизи, вирішує питання про примусове направлення фізичної особи на судово-психіатричну експертизу в справі про обмеження її в цивільній дієздатності чи визнання її недієздатною (ч. 2 ст. 239); за заявою органу опіки та піклування чи особи, призначеної піклувальником або опікуном, у місячний строк звільняє особу від повноважень піклувальника або опікуна і призначає за поданням органу опіки та піклування іншу особу (ч. 2 ст. 241); вирішує питання щодо публікації про виклик держателя втраченого цінного папера на пред'явника або векселя до суду, а також щодо заборони здійснювати будь-які операції за втраченим цінним папером на пред'явника або за векселем (ч. 1 ст. 262).

Зважаючи на зазначене, можна стверджувати, що ЦПК України 2004 р. вперше за всю еволюцію правового регулювання інституту окремого провадження в цивільному судочинстві України став тим нормативно-правовим актом, який найбільш повно і комплексно врегулював суспільні відносини, які виникають між судом і учасниками цивільного процесу під час розгляду цивільних справ про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, зокрема і регламентував зміст, порядок виконання (скасування) судових рішень у таких справах.

Остання новелізація нині чинного ЦПК України 2004 р. датована 3 жовтня 2017 р.: Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» ЦПК

України 2004 р. було викладено в новій редакції. Водночас варто зазначити, що інститут окремого провадження і відповідних судових рішень не зазнав суттєвих змін. Єдине, що можна зазначити, – це нова законодавча класифікація ухвал суду на ухвали із процесуальних питань і ухвали по суті справи, яку повною мірою можна застосовувати і до ухвал, що постановляються судом у справах даного виду цивільного судочинства.

Ухвалення Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» 7 грудня 2017 р. зумовило останні на сьогодні зміни до цивільного процесуального законодавства України: перелік справ окремого провадження розширено справами про видачу і продовження обмежувального припису із законодавчою регламентацією змісту та порядку виконання відповідного рішення суду (ст. ст. 350–1–350–8 ЦПК України).

Висновки. Можна стверджувати, що у своїй еволюції цивільне процесуальне законодавство України, яке регулює інститут судових рішень у справах окремого провадження, пройшло декілька етапів, серед яких доцільно виокремити: 1) зародження правового регулювання інституту судових рішень у справах окремого провадження, під час якого прототипом окремого провадження були спрощені судові процедури (безсудний осуд сторони, спонукальне виконання, видача платіжного наказу, провадження за вексельними позовами тощо), і відповідні їм види судових рішень (безсудні грамоти, судові накази, накладення заборони або арешту на рухоме майно тощо) (XIV ст. – 1924 р.); 2) становлення і розвиток правового регулювання інституту судових рішень у справах окремого провадження в радянському цивільному процесуальному законодавстві України, характерною особливістю якого була детальна правова регламентація змісту резолютивної частини, порядку виконання та скасування рішень суду, які могли ухвалюватися в певних категоріях відповідних справ (1924–2004 рр.); 3) розвиток правового регулювання інституту судових рішень у справах окремого провадження в цивільному процесуальному законодавстві України, що супроводжується пильною увагою законодавця до змісту, порядку виконання (скасування) як рішень суду, так і судових ухвал, які можуть постановлятися у відповідних справах (2004 р. – до сьогодні).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Штефан М.Й. Цивільне процесуальне право України: академічний курс: підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. К.: Вид. дім «Ін Юре», 2005. 624 с.
2. Цивільне процесуальне право України: підручник для студ. вищ. навч. закл. / С.С. Бичкова, І.А. Бірюков, В.І. Бобрик та ін.; за заг. ред. С.С. Бичкової. К.: Атіка, 2009. 760 с.
3. Афанасьев С.Ф., Зайцев А.И. Гражданское процессуальное право: учебник для бакалавров. 3-е изд., перераб. и доп. М.: Юрайт, 2011. 602 с.
4. Наказне провадження в цивільному процесі: моногр. / І.Е. Берестова, В.О. Бесарабчик, С.С. Бичкова та ін.; за заг. ред. В.І. Бобрика. К.: НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України, 2011. 203 с.

5. Судебные уставы 20 ноября 1864 г., с изложением рас- суждений, на которых они основаны. СПб.: Изд. Гос. канце- лярии, 1866. Ч. 1. 690 с.

6. Чурпіта Г.В. Захист сімейних прав та інтересів у поряд- ку непозовного цивільного судочинства: моногр. К.: Алерта, 2016. 434 с.

УДК 347.921

ВЧЕННЯ ПРО ПІДСТАВИ ДЛЯ ПОЗОВУ ЯК ОДНОГО З ЕЛЕМЕНТІВ ПОЗОВУ

Пуль С.І.,

аспірант кафедри цивільного права та цивільного процесу
Харківський національний університет внутрішніх справ

У статті автор доводить, що підставами для позову є обставини, які наводить позивач в обґрунту- вання своє вимоги. Зазначені обставини підтверджують наявність або відсутність юридичних фактів, з якими законодавство пов'язує виникнення, зміну чи припинення спірних правовідносин.

Ключові слова: цивільне судочинство (цивільний процес), право на судовий захист, право на позов, елементи позову, підстави для позову.

В статье автор доказывает, что основаниями для иска являются обстоятельства, которые приводит истец в обоснование своего требования. Отмеченные обстоятельства подтверждают наличие или от- сутствие юридических фактов, с которыми законодательство связывает возникновение, изменение или прекращение спорных правоотношений.

Ключевые слова: гражданское судопроизводство (гражданский процесс), право на судебную защи- ту, право на иск, элементы иска, основания для иска.

Pul S.I. STUDY ON THE GROUNDS OF LAWSUIT AS ONE OF THE ELEMENTS OF THE LAWSUIT

In the article an author proves that the basis of the lawsuit is the circumstances that the claimant makes in substantiating his requirement. The noted circumstances are confirmed by the presence or absence of legal facts, with which the legislation relates the origin, changing or stopping of disputable legal relations.

Key words: civil legal proceeding (civil procedure), right of judicial defence, right for an action, elements of lawsuit, grounds of lawsuit.

Постановка проблеми. На ефективність механізму правосуддя, від якого залежить ступінь захищеності суб'єктивних прав, впливає характер використовуваних процесу- альних процедур, зокрема й диспозитивних за своєю природою. Сучасною наукою пропо- нуються різні засоби, що сприяють оптимі- зації судочинства. Серед таких і розпорядчі дії сторін – передбачені законом специфіч- ні процесуальні дії, що впливають на розви- ток цивільних процесуальних правовідносин, право здійснення яких належить сторонам через матеріальну й юридичну зацікавленість у результаті спору.

Водночас норми, які регулюють порядок зміни заявлених позивачем вимог, фактич- но не зазнали змін. Незмінне формулюван- ня цих норм наявне протягом декількох де- сятиліть (ст. 103 Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) Української Радянської Соціалістичної Республіки, ст. 31 ЦПК Украї- ни 2004 р.). Останні зміни до процесуально- го законодавства також не вирішили відпо- відних проблем. Судова практика відкриває недосконалість процесуальних норм, які вста- новлюють право позивача змінити елемен- ти позову. Іноді послідовне виконання умов, закріплених у законі про можливість зміни лише одного елемента позову, стає причи- ною відмови суду в задоволенні основного клопотання про зміну позовних вимог. Аналіз

судової практики дозволяє зробити висновок про необхідність перегляду зазначених поло- жень процесуального закону.

Аналіз юридичної літератури дає підста- ви для висновку, що питання про елементи позову в науці цивільного процесуального права залишаються достатньо дискусійним. Серед вчених немає єдності поглядів щодо питання про кількісний склад і про зміст по- нять окремих елементів позову. Науковці дискутують як про кількісний склад, так і про якісне визначення елементів позову. Виділен- ня різних елементів структури позову науков- цями залежить від того, причіниками якої концепції позову вони є. Безспірно в теорії цивільного процесуального права визнається наявність двох елементів позову – предмета та підстави, але до цього часу точаться дис- кусії стосовно того, як розуміти кожний із цих елементів.

Ступінь розробленості проблеми. У ци- вільній процесуальній науці питання визна- чення змісту елементів позову, зміни позо- ву й окремих його елементів розглядалися М.А. Вукот, М.А. Гурвічем, А.А. Доброволь- ським, П.О. Ієвлєвим, П.Ф. Єлісейкіним, Р.К. Мухамедшиним, Г.А. Осокіною й І.М. П'я- тилетовим, О.В. Рябовою та іншими. Проте за- значеними авторами розглянуті не всі питання, які заслуговують на увагу, деякі з них розкри- ті недостатньо ґрунтовно, інші є спірними.